

Självständigt arbete, Påbyggnadskurs Krigsvetenskap (15 HP)

Författare: Viktor Lund	Årskull: OP 21–24
Lärosäte: Försvarshögskolan	
Handledare: Prof. Peter Thunholm	
Antal ord: 9560	
Förhållanden för framgången vid annekteringen av Krim	
<u>Abstract</u>	
<p>The Russian annexation of Crimea 2014 was a successful special operation that shed light on the Russian ability to conduct covert operations with a high degree of deniability to achieve its political and strategic goals. Scholars suggested that this kind of operation was part of the new Russian hybrid warfare. Later, not few scholars found the term hybrid warfare problematic in cases of describing all Russian actions against Ukraine, which diluted the concept. It is clear that some segments of Russian actions in Crimea definitely can be categorized as hybrid warfare but doing so one may risk oversimplifying Russian foreign policy and to lose important aspects of understanding the Russian intents. While scholars have pointed out that the concept of hybrid warfare is not comprehensive to understand the annexation of Crime, this study aims to contribute with the perspective of the conditions of a successful special operation. This study applies Gray's (1999) theory to analyze the success of the Russian special forces operation during the annexation of Crimea. The findings reveal that the high training level of Russian special forces allowed for a smaller, more efficient force capable of swift and covert operations. This resulted in tactical surprise and the rapid exploitation of Ukrainian vulnerabilities, leading to a strategic advantage. Key factors included prior intelligence gathering and the timing of the operation, which coincided with a period of weakness in the Ukrainian military. The analysis concludes that the tactical success of the special forces was crucial for the overall strategic outcome of the operation.</p>	
<u>Nyckelord:</u> Specialförband, Ryssland, annekteringen av Krim, Gray	

Innehåll

1.	Inledning och problemformulering	4
1.1	Tidigare forskning	4
1.1.1	Hybridkrigföring	5
1.1.2	Ryskt nyttjande av specialförband	7
1.1.3	Sammanfattning tidigare forskning	8
1.2	Syfte och frågeställning	8
1.3	Avgränsningar	9
2	Teori	9
2.1	När lyckas specialförbandsoperationer?	10
2.2	Förhållanden för framgång	10
2.2.1	Möjliga uppgifter	10
2.2.2	Strategi	11
2.2.3	Flexibelt sinne	11
2.2.4	Frånvaro av alternativ	12
2.2.5	Motståndarens sårbarheter	12
2.2.6	Teknologisk assistans	13
2.2.7	Taktisk kompetens	13
2.3	Kritik mot teorin	14
3	Metod	14
3.1	Forskningsdesign	14
3.2	Operationalisering	15
3.2.1	Indikatorer	15
3.3	Material och källkritik	17
3.3.1	Forskningsetik	18
4	Analys	18
4.1	Möjliga uppgifter	19
4.2	Strategi	20
4.3	Flexibelt sinne	20
4.4	Frånvaro av alternativ	21
4.5	Motståndarens sårbarheter	22
4.6	Teknologisk assistans	23
4.7	Taktisk kompetens	24
5	Slutsatser	24
5.1	Resultatdiskussion	25

5.2	Metoddiskussion.....	26
5.3	Vidare forskning.....	27
5.4	Innebörd för officersprofessionen	27
6	Källförteckning.....	28

1. Inledning och problemformulering

18 mars 2014 annekterade Ryssland den ukrainska Krimhalvön. Putin höll samma kväll ett tal där han pekade på hur det ryska folkets lidande och dess faktiska rätt till Krim nu låg till grund för att han undertecknat ett avtal om att halvön nu skulle tillhöra Ryssland (Englund, 2014). 2008 hade en liknande aktion ägt rum i Georgien där ryska styrkor gick in i landet varvid hävden var att skydda ryska medborgare från den georgiska statens förtryck. Denna typ av rysk aggression har fortsatt men eskalerat där det senaste exemplet är den fullskaliga invasionen av Ukraina 2022. Eftersom annekteringen av Krim 2014 kan anses vara startskottet för konflikten vi idag ser i Ukraina (Arel, 2023, s. 9) är det av vikt att förstå vad som hände. Trots stora ryska förluster i Ukraina menar Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) (2023, s. 3) att det inte är läge att slappna av i förberedelserna av det egna försvaret av Sverige. Det kan med andra ord inte uteslutas att det i framtiden kan ske liknande aggressioner från ryskt håll mot länder i dess närhet, inte minst Sverige med sitt strategiska läge (Försvarsmakten, 2022, s. 25).

Till skillnad från Tjetjenienkrigen och Georgienkriget 2008, där Ryssland kritiserades för att ha använt oproportionerligt mycket våld för att segra (Renz, 2016, s. 283) kan händelserna på Krim 2014 anses vara en mer lyckad operation då målet uppnåddes utan att nästintill ett enda skott avfyrades (Allegrì, 2023, s. 544).

Annekteringen av Krim gav begreppet hybridkrigföring ett uppsving men begreppet blir lite för stort, lite för schablonartat, för att kunna bidra med förståelse att lära av (Allegrì, 2023; Kilinskas, 2016; Renz, 2016). För att komma till rätta med det vill den här studien titta specifikt på nyttjandet av ryska specialförband under annekteringen av Krim för att kunna se vad som låg till grund för deras framgång. Detta ska inte missförstås som ett försök att göra om tidigare forskning, utan som ett sätt att gå bortom hybridkrigföring och i stället titta på specifikt hur specialförband användes. För att hjälpa oss förstå hur detta fall av ryskt nyttjande av specialförband uppnådde framgång kommer Colin Grays (1999) teori kring förhållanden för framgång vid specialförbandoperationer agera lots.

1.1 Tidigare forskning

Den forskning som kommer redogöras för berör främst annekteringen av Krim 2014 men kommer även behandla nyttjandet av ryska specialförband. Forskning kring annekteringen av Krim har ett spretigt spektrum av teman. Ett tema som är ofta återkommande är

hybridkrigföring. En del i hybridkrigföring kan vara nyttjandet av specialförband, varför större del av redovisad tidigare forskning kommer fokusera på just detta. Framgången på Krim har förklarats genom att peka på Rysslands framgångsrika hybridkrigföring (Erol & Oguz, 2015). För att förstå fallet är det därför relevant att inleda med att ge en bild av hur tidigare forskning beskrivit rysk hybridkrigföring.

1.1.1 Hybridkrigföring

I sin artikel argumenterar Renz (2016, s. 284) för att det ryska agerandet under annekteringen av Krim inte på något sätt är någon ny sorts krigföring som bör anses vara ett anammande av begreppet hybridkrigföring. Tvärtom, menar hon att detta inte alls var Rysslands målsättning och att vi, genom att kategorisera denna typ av aktioner som hybridkrigföring, riskerar att få en ytterst ensidig förståelse för denna typ av agerande. Allegri (2023, ss. 528–529) stämmer in och menar att begreppet *hybridkrigföring* blev urvattnat efter händelserna 2014 och väljer att istället nyttja konceptet *Full Spectrum Conflict* (FSC) när han undersöker vilken roll rysk kontroll av informationsflödet spelade under annekteringen av Krim. Han menar att Ryssland nyttjade sig av många delar av hybridkrigföring men hävdar, precis som Renz (2016), att dessa delar av hybridkrigföring är något som varit en del av ryskt strategiskt tänkande sedan sovjettiden och även tidigare än så. Samtidigt beskriver Renz (2016, ss. 285–286) att hybridkrigföring inte alls är något ryska författare använder som term för den egna krigföringen, utan snarare en term de själva beskriver västerländskt och amerikanskt tänkande kring krigföring med. Bukkvoll (2016, ss. 15–16) pekar på vikten av att ”hybrid” inte refererar till principer eller mål med krigföringen, utan ska ses som medlen man använder. I ett exempel lyfter han fram att specialförband som nyttjas för att nå politiska mål kan anses vara en del i hybridkrigföring.

I fallet Krim, menar Renz (2016, ss. 295–297) att hybridkrigföringen, med sina icke militära och sina militära medel kan ha sin plats. Detta då medel som kontroll av information och desinformation spelade stor roll för framgången men också kompletterades av militära styrkor på Krim och av hotet som de stora mängderna soldater vid den ukrainska gränsen utgjorde. Dock påvisar hon att det inte hjälper oss förstå den ryska framgången fullt ut. Felet blir när begränsningen i information från rysk sida mot övriga världen ses som hybridkrigföring då detta endast är ett politiskt instrument som inte har något med militära maktmedel att göra. Renz (2016, ss. 293–294) är kritisk till hur begreppet hybridkrigföring nyttjats då det dels är ett tvetydigt begrepp, dels att det översimplifierar rysk utrikespolitik och

säger ingenting om intentionerna bakom agerandet, samtidigt som det militariserar Västs ordalag kring Ryssland i en redan spänd situation. Vidare menar hon att om vi bäddar in alla Rysslands ageranden i begreppet hybridkrigföring ger det en tolkning av att det ryska politiska ledarskapet besitter en orealistisk strategisk förmåga.

Kilinskas (2016) undersöker begreppet hybridkrigföring och dess ursprung när han i sin studie applicerar Hoffmans (2007) teori på annekteringen av Krim. Resultatet av studien visar att det ryska agerandet endast uppfyller två av fyra aspekter av Hoffmans teori. De fyra aspekterna studien analyserar fallet utifrån är militära handlingar i kombination med *konventionella styrkor, irreguljär taktik, terrorism och kriminella handlingar* i samklang för att uppnå politiska mål (Kilinskas, 2016, s. 150) där de två förstnämnda identifierades vid annekteringen av Krim (Kilinskas, 2016, s. 158). Alltså kan endast delar av teorin kring hybridkrigföring bidra med förståelse kring händelserna och agerandet på Krim. Kilinskas (2016, ss. 157–158) poängterar dock att teorin kring hybridkrigföring uppkom från erfarenheter av militära konflikter i Afghanistan, Irak och Libanon, och att det delvis är därför den inte kan bidra med heltäckande förståelse av det militära agerandet på Krim.

Allegrì (2023, s. 530) belyser att definitionen av hybridkrigföring är högst varierande bland olika forskare och att detta innebär problem när vi använder samma ord men menar olika saker. I sin artikel belyser Allegrì (2023, ss. 545–546) hur en del i informationskriget var att använda sociala medier för att påverka såväl rysk som ukrainsk och västerländsk befolkning. En annan del var att skapa kopior av väl ansedda webbplatser, som var så när identiska med originalen, för att sprida desinformation på ett vilseledande sätt. I sin artikel beskriver han hur den ryska kontrollen av informationsflödet gjorde allt för att påverka den ukrainska befolkningen. I sina operationer målades Väst upp som anti-ryskt samtidigt som man spelade an på historien om hur Ukraina och Ryssland egentligen borde vara ett land och hur Kiev faktiskt borde stå på Rysslands sida mot Västs påhopp. Detta följdes upp av manipulerade bilder, falska nyheter och videomontage iscensatta av den ryska desinformationsapparaten. En del i att lyckas med detta, beskriver han, var att de ”gröna små männen” i början på mars hade ockuperat telekombolaget Ukrtelekoms kontor på Krim och därmed tagit kontrollen över fiberkablarna de nyttjade.

Han menar att det fanns två huvudsyften för Ryssland att kontrollera informationsflödet vid annekteringen av Krim. Det första var att stabilisera den oroliga situationen för att minimera risken för väpnade strider. Det andra var att hela tiden förvirra sin motståndare för att denne inte skulle kunna svara på de hot som Ryssland ändå utgjorde. En stor del i detta var att de ”små gröna männen” genomförde operationer mot tv-, radio- och satellitstationer samt

leverantörer av internet, vilket ledde till att Krim blev avskuret från kontakt med Kiev men framför allt med resten av världen (Allegri, 2023, ss. 547–548). Genom att kontrollera mängden och typen av information om Krim, som resten av Ukraina men även Väst fick tillgång till, menar Allegri (2023, s. 250) att Ryssland kunde fördröja och sakta ner motståndarens beslutsfattande. Alltså, genom att vinna informationskriget också lyckas annektera Krim utan blodsutgjutelse.

1.1.2 Ryskt nyttjande av specialförband

Ovan framkommer det vad tidigare forskning säger om rysk hybridkrigföring på Krim. I ljuset av kritiken mot hybridkrigföring ska vi nu titta på hur tidigare forskning beskrivit ryska specialförband för att kunna se hur de bidragit till rysk framgång på Krim.

Bukkvoll (2016) undersöker vilken roll de ryska specialförbanden spelade i krigföringen mot Ukraina 2014. Studien behandlar annekteringen av Krim och den senare operationen i Donbass, vilka han delvis studerar utifrån ett perspektiv av hybridkrigföring, delvis utifrån vilken typ av specialförbandsoperation som genomfördes. I sin studie använder han Natos kategorier av specialförbandsoperationer som innefattar *kvalificerad strid* (direct action), *avancerad underrättelseinhämtning* (special reconnaissance) och *militärt stöd till annan part* (military assistance). Han själv lägger även till kategorin *dold verkan* för operationer där specialförband nyttjas för politiska syften av en mer dold karaktär och menar att det är främst denna typ av uppgifter som kan klassas under hybridkrigföring (Bukkvoll, 2016, s. 16).

Studien konstaterar att vad gäller Krim förekom särskild inhämtning och dold verkan men att det i Donbass förekom samtliga kategorier av specialförbandsoperationer. Detta menar han kan resultera i tre lärdomar för andra länder. För det första att den, för tiden, relativt nyetablerade Särskilda operationsledningen var nyttig för och har stärkt förmågan att med hög hastighet gruppera specialförband i en konfliktzon. Detta kan ha varit avgörande för att ukrainska myndigheter hade svårt att svara på det som hände. Att ryska specialförband sätts in för att i ett tidigt skede skapa ett fait accompli är en viktig lärdom för att andra länder ska kunna respondera på en likartad situation, menar Bukkvoll (2016, s. 21). För det andra bör andra länder inte öva på situationer kopierade av händelseförloppet på Krim då den ryska användningen av specialförband och hybridkrigföring mest troligt kommer se annorlunda ut i en annan konflikt. Bukkvoll förespråkar i stället att varje land försöker identifiera och stärka sina egna sårbarheter. För det tredje kan effekterna av specialförband ha förstärkts av icke-militära verktyg som propaganda och tv kontrollerad av staten. I andra situationer kan detta

vara en omöjlighet för Ryssland men det blir av stor vikt att kunna hantera flertalet hot samtidigt (Bukkvoll, 2016, s. 21).

De två första lärdomarna är något även Bartles och McDermott (2014, s. 47) konstaterar i sin studie där de analyserar skillnaderna i det ryska agerandet i Georgienkriget 2008 och vid annekteringen av Krim, som vid första anblick kan verka lika varandra i utförandet. Några av skillnaderna verkar ha varit den stora blandningen av ryska trupper som var inblandade på Krim samt deras oväntat artiga uppträdande, vilket stärker slutsatsen att de var bättre samordnade och att det i lägre grad var värnpliktiga soldater inblandade (Bartles & McDermott, 2014, ss. 57–59). Bartles och McDermott (2014, ss. 59–60) identifierar tre framgångsfaktorer under operationen på Krimhalvön: Kievs svaga regering och de mycket svaga ukrainska militära styrkorna; en inte fientlig och till stor del rysktalande omgivning; och de enligt avtal legitima militärbaserna från vilka stora delar av trupptillförseln genomfördes.

1.1.3 Sammanfattning tidigare forskning

Utifrån tidigare forskning kan vi se att hybridkrigföring och dess betydelse vid annekteringen av Krim 2014 inte bidrar till heltäckande förståelse. Vidare verkar begreppets uppsving och felaktiga användning anses i det närmsta skadligt för dels relationen mellan Ryssland och Väst, dels för Västs förståelse för rysk utrikespolitik och militära nyttjande. Det kan konstateras att begreppet hybridkrigföring och teorin bakom begreppet inte har bidragit till fullständig förståelse kring fallet men att det bjudit upp till diskussion och bidragit till att forskare studerat fallet utifrån olika perspektiv. Det konstateras även att specialförband användes samt vilken roll de spelade för annekteringen i stort, men det återfinns en forskningslucka inom vilka faktorer som spelade in för att specialförbandsoperationen blev framgångsrik.

1.2 Syfte och frågeställning

Den här studien syftar till att bidra till forskningen kring vad det var som gjorde den ryska specialförbandsoperationen vid annekteringen av Krim framgångsrik. I den mån studien bidrar till den övergripande forskningen kring ryska specialförband ses detta som positiva sidoeffekter.

Frågeställning:

- *Hur kan den ryska specialförbandsoperationen vid annekteringen av Krim förstås med hjälp av Colin Grays teori kring förhållanden för lyckade specialförbandsoperationer?*

1.3 Avgränsningar

Det finns många olika delar av de ryska specialförbanden. Exempelvis har Militära underrättelsetjänsten (GRU), Federala säkerhetstjänsten (FSB) och Utrikesunderrättelsetjänsten (SVR) alla sina egna specialförband, där de mest kända troligtvis är Spetsnaz GRU (Bukkvoll, 2016, s. 14). Denna studie kommer inte fördjupa sig nämnvärt i vilket av respektive specialförband som var insatt vid givna tidpunkter, utan fokuserar på specialförbanden som helhet. En konsekvens av detta kan vara att analysen kan anses grundare än möjligt men avgränsningen går i linje med dels empirins beskrivningar, dels studiens syfte som behandlar specialförbandoperationen i stort.

Vidare kommer minimal vikt läggas vid att beskriva upprinnelsen till Euromaidan-protesterna som inleddes i november 2013, som kan beskrivas som startskottet för den serie händelser som resulterade i destabiliseringen av Ukraina vid tiden för annekteringen. En kort historisk bakgrund av Krims koppling till Ryssland kommer dock ges. Den tidsperiod som kommer analyseras är 18 februari – 27 mars 2014, vilket är från dess att specialförbanden sattes i beredskap till dess att de ukrainska styrkorna på Krim kapitulerade.

Teorin som kommer nyttjas omfattar många olika aspekter. Med anledning av att studien i första hand inte fokuserar på den politiska nivån har de delar ur teorin som berör politik avgränsats bort. Vidare har kategorier ur teorin som berör specialförbandens historia och dess rykte bortsetts ifrån då dessa inte anses relevanta för denna studie.

2 Teori

Teorin som kommer nyttjas är Colin Grays (1999) teori kring framgång inom specialförbandsoperationer. Det finns ett flertal andra teorier kring specialförbandsoperationer. McRavens (1995) teori kring relativ överlägsenhet, som är en av de mest populära, behandlar till stor del det praktiska genomförandet vilket lämpar sig för en analys på taktisk nivå. En analys med hjälp av denna teori skulle kräva en unik inblick och väldigt hög grad av insyn i såväl planering, förövning och genomförandet ner på enhetsnivå, vilket författaren inte anser möjligt i nuläget. Utöver det har ett övervägande kring teorins

olika aspekter genomförts där Grays (1999) teori anses vara mer omfattande för att kunna bidra med förståelse kring fallet. För att möjligen få en än mer djupare förståelse för fallet och använda ett mer vanligt förekommande tillvägagångssätt för teorikonsumerande studier kunde ytterligare teorier nyttjats. Detta har, efter övervägande, inte gjorts då författaren anser Grays teori tillräckligt omfattande. Nedan kommer Grays teori kring framgång inom specialförbandsoperationer presenteras.

2.1 När lyckas specialförbandsoperationer?

Colin Gray (1999) har i sin artikel undersökt vad som historiskt sett varit bidragande till lyckade specialförbandsoperationer. Han menar att man med specialförband kan uppnå relativt stor framgång med små militära insatser och att det är just den höga tillförlitligheten till att specialförbanden kan utföra komplexa uppgifter med hög precision som kan göra dem till en strategiskt viktig tillgång. Samtidigt som han lyfter fram elva kategorier av förhållanden för lyckade specialförbandsoperationer belyser han svårigheten i att peka ut definitiva förhållanden för garanterad framgång såväl som omständigheter för garanterat misslyckande (Gray, 1999, s. 2). Gray (1999, s. 3) lyfter även fram motståndarens roll i form av vilka sårbarheter denne presenterar och på vilket sätt dessa möjliggör exploatering. Han menar att motståndarens sårbarheter är kritiskt viktiga för att specialförbandsoperationer ska lyckas samtidigt som alla sårbarheter inte är möjliga att utnyttja.

2.2 Förhållanden för framgång

Förutsättningarna för kategorierna som teorin bygger på är att många av dem är självständiga och kan variera i grad beroende på konflikt samtidigt som innebörden av dem kan variera från fall till fall. Vissa utbyten av förhållanden är möjliga och Gray (Gray, 1999, s. 3) pekar på att specialförbandsoperationer kan lyckas mot alla odds. De olika förhållandena för framgång är uppdelade i kategorier och kommer presenteras en i taget.

2.2.1 Möjliga uppgifter

Gray (1999, s. 9) menar att specialförband behöver uppgifter de kan lösa utan att behöva hjälp av reguljära förband och belyser vikten av förståelsen för vad specialförband kan uträtta hos beslutsfattare. Vidare kan politiker och beslutfattares fantasier om vad specialförbanden kan

uppnå rendera i felaktiga förhoppningar om att specialförband är lösningen på alla problem där man vill ha en dold lösning och komma billigt undan. Lösningen på detta är bättre förståelse hos beslutsfattare samt att en expert inom specialförbandsoperationer konsulteras innan man beslutar om att inleda en operation. För att en uppgift ska kunna anses möjlig bör även specialförbandsoperationer genomföras vid rätt tid. Timing tillsammans med rätt ställda uppgifter bidrar till högre sannolikhet för bättre taktiskt utförande och strategisk nytta (Gray, 1999, ss. 9–10). Det är således en dålig idé att nyttja specialförband till exempelvis gränsbevakningsuppgifter som mer fördelaktigt löses av reguljära förband. En bättre lämpad uppgift för specialförband torde vara snabba, dolda operationer för att slå mot motståndarens sårbarheter, exempelvis högvärdiga mål som radarstationer eller nyckelpersoner.

2.2.2 Strategi

Specialförbandsoperationer måste ingå i det strategiska ramverket om de ska kunna bidra till strategisk nytta. Det krävs alltså att specialförbandens befälhavare kan tänka strategiskt för att kunna se värdet av specialförbandens strategiska nytta då en taktisk framgång som inte bidrar till det strategiska målet annars är bortkastad. Vidare bör det även finnas ett ramverk mellan politiken och det militära, en typ av tradition, där specialförband kan passa in. Detta ramverk och landets övergripande strategi måste vara tydlig för att specialförbanden ska kunna bidra till den. Det kan till och med vara så att en otydlig strategi kan vara mer ogynnsamt än en total frånvaro av strategi (Gray, 1999, ss. 10–12).

2.2.3 Flexibelt sinne

Specialförband behöver förmåga att stödja reguljära militära operationer likväl som att kunna utföra operationer självständigt. Eftersom specialförband kan vara en multifunktion med ett brett spektrum av färdigheter och möjligheter kan de nyttjas i operationer på alla krigföringsnivåer. Det krävs därför ett öppet och flexibelt sinne och en djup förståelse hos beslutsfattare för att förstå hur specialförband kan nyttjas i olika typer av konflikter och på olika krigföringsnivåer (Gray, 1999, s. 12).

Specialförband ska inte vara doktrinärt styrda då dessa styrkor behöver kunna anpassas efter nya operationer där icke-standardiserade lösningar kan krävas. Denna typ av flexibilitet krävs inte bara i det taktiska utförandet, utan även hos den som ger specialförbanden uppgifter. Vidare är överraskning, och främst utnyttjandet av dess effekt, en viktig del i

framgång för specialförband. Överraskning är viktigt för taktisk framgång inom specialförbandsoperationer, medan effekten av överraskning kan definiera den strategiska nyttan med operationen. För att kunna uppnå överraskning krävs därför nytänkande och olika metoder för att inte bli förutsägbar (Gray, 1999, s. 13).

2.2.4 Frånvaro av alternativ

När konventionella operationer eller metoder blir hindrade av politiska eller ekonomiska faktorer, eller i övrigt ses som olämpliga kan specialförbandsoperationer vara lösningen. Det kan finnas tillfällen där omständigheterna lovar stora förluster eller svårigheter för reguljära förband. Vidare finns även tillfällen där motståndaren inte är sårbar för vissa typer av storskaliga reguljära operationer, vilka är de situationer då specialförbandsoperationer kan bidra som mest med strategisk nytta (Gray, 1999, s. 14).

2.2.5 Motståndarens sårbarheter

För att specialförbandsoperationer ska lyckas krävs det att motståndaren har sårbarheter som är möjliga för specialförbanden att utnyttja. Teoretiskt sett kan specialförbanden utnyttja alla sorters sårbarheter men kan begränsas av exempelvis politiska beslut som förbjuder relevanta typer av specialförbandsoperationer eller brist på tekniska hjälpmedel. En motståndare som varken kan eller vill lära sig av sina egna eller andras misstag kommer, i och med det, innehålla en sårbarhet vilken kan utnyttjas och bidra till specialförbandsoperationens strategiska nytta. Vidare kan specialförbandsoperationer nå framgång när de kan vända en motståndares styrka till sårbarhet. Detta kan vara styrkor som tillståndet för ekonomisk, social och politisk utveckling som kan bli sårbarheter gentemot olika typer av specialförbandsoperationer. En annan sårbarhet är om befolkningen är förtryckt av staten. Om så inte är fallet, och folket står enat med sin statsledning, är det svårare för specialförbandsoperationer att lyckas på motståndarens territorium. Om folket känner orättvisa och är förtryckt kan det utnyttjas för att skapa folkligt motstånd mot styret. Specialförbanden kan även framgångsrikt nyttjas mot motståndarens bakre, mindre skyddade, delar. Ett exempel på detta är tyskarnas territoriala vinster under andra världskriget som resulterade i ekonomisk vinst men som gjorde dem mer exponerade för specialförbandsoperationer i deras bakre områden (Gray, 1999, ss. 15–16).

2.2.6 Teknologisk assistans

För att väga upp den i många fall underlägsna numerär specialförbanden står inför behöver de alla fördelar teknologiska hjälpmedel kan ge. Exempelvis nya transportmedel kan givetvis hjälpa båda sidor men tenderar att hjälpa ett specialförband mer då kraven på att röra sig snabbt, dolt och med bibehållet initiativ för att utnyttja taktisk överraskning är högre hos specialförbanden (Gray, 1999, ss. 16–17). Dessa teknologiska hjälpmedel är således till för att ge specialförbanden ett försprång mot reguljära motståndare. Hög tillgänglighet på exempelvis transportmedel som helikoptrar, som möjliggör snabb transport till ett operationsområde, eller lättare vapen och utrustning som bidrar till att kunna hålla högt anfallstempo är exempel på teknologiska hjälpmedel som kan ge specialförbanden ett försprång mot sin motståndare.

2.2.7 Taktisk kompetens

Taktisk kompetens är grunden för strategisk nytta och bidragande till framgång inom specialförbandsoperationer. Följande punkter, menar Gray (1999), behövs:

- en enkel och tydlig operativ ledningskedja
- att operationen planeras och genomförs på ett smidigt, flexibelt och mångsidigt sätt
- utmärkt ledarskap, initiativförmåga och påhittighet i alla led
- snabba och korrekta underrättelser om uppdragsmålet
- sekretess för att inte förlora överraskningsmomentet
- välutbildad och lämpligt utrustad personal
- enkla, feltåliga planer
- att planeringen sker av samma personer som kommer leda operationen
- att noggrann samordning sker med stödjande förband om det behövs

(Gray, 1999, s. 17)

De tre punkter han stryker under extra är vikten av underrättelser och rekognosering för att kunna upprätta en bra plan, att planen har en feltolerans för att något alltid kommer att gå fel och slutligen samordningen med reguljära styrkor då det är få konflikter där specialförband inte behöver samordning med reguljära förband eller polis (1999, ss. 18–19).

2.3 Kritik mot teorin

Valet av Grays teori motiverades i inledningen av teoribeskrivningen, den kan dock även kritiseras. Teorin är i sin helhet relativt obeprövad, vilket gör att dess bidrag till förståelse kan ifrågasättas. Dessutom myntades teorin även under en tid av stor militär nedrustning. Detta kan göra att vissa aspekter ur teorin inte är applicerbara på dagens syn på specialförband. Åren innan presenterade McRaven (1995) sin studie som resulterade i teorin kring relativ överlägsenhet vad gäller specialförbandsoperationer. Den senare har ifrågasatts som en teori om specialförband och i stället föreslagits som en teori om rädföretag, vilket bara är en liten del av de uppgifter specialförband kan lösa (Wirtz, 2022, s. 990). Med detta i åtanke skulle man kunna argumentera för att detsamma gäller Grays (1999) teori.

Vidare kan teorin tolkas som för stor och bred, vilket kan ge känslan av att den blir något intetsägande. Som Gray (2011, s. 279) själv senare skrev kan en liten teori ofta vara mer praktiskt tillämpbar än en stor teori.

3 Metod

I detta kapitel kommer studiens metod presenteras och vald forskningsdesign redogöras för. Utöver detta kommer operationaliseringen av teorin presenteras tillsammans med efterkommande redogörelser för den källkritiska granskningen av det empiriska materialet som studien nyttjat.

3.1 Forskningsdesign

Studien har en förståelseinriktad ansats och ämnar, enligt ovan, att med hjälp av ett teoretiskt verktyg bidra med förståelse kring varför specialförbandsoperationen vid annekteringen av Krim 2014 blev lyckad. Esaiasson et al. (2017, ss. 42–43) menar att gränsen mellan teorikonsumerande och teoriprovande studier kan vara något oklar då resultatet vid en teorikonsumerande studie givetvis även kan bidra till att vald teori går stärkt ur studien. Då denna studie fokuserar på förståelse för fallet finns därmed inga generaliserande ambitioner kring teorin, varför en teorikonsumerande design har valts (Esaiasson et al., 2017, ss. 89–90).

Studiens analysmetod har fokuserats till kvalitativ textanalys. För att kunna studera fallet och kausala mekanismer har en kvalitativ ansats valts (George & Bennet, 2005, ss. 19–20). Kvalitativ textanalys, som i vissa fall även benämns innehållsanalys (Boréus & Bergström, 2018, s. 49), medger en systematisk och ingående läsning av materialet för kunna lyfta fram

väsentliga aspekter av innehållet som ska analyseras. För att minimera risken för att bedömningar av materialet blir allt för subjektiva och ger upphov för olika tolkningar, vilket kan anses vara en svaghet med kvalitativa studier (Esaiasson et al., 2017, ss. 212–213), kommer flera olika källor som beskriver händelsen att användas. I de fall författaren själv gör bedömningar kommer detta att redogöras för. Materialet som används kommer fokuseras till andrahandskällor i form av fem böcker och en rapport som beskriver händelseförloppet på ett omfattande sätt.

3.2 Operationalisering

Genom operationalisering kommer teorins olika förhållanden för framgång inom specialförbandsoperationer omvandlas till indikatorer, vilka kommer verka som markörer för hur teorin kan användas vid granskning av det empiriska materialet (Johannessen et al., 2003, s. 45). Detta kommer utgöra studiens analysverktyg och syftar även till att stärka studiens validitet (Esaiasson et al., 2017, s. 57).

3.2.1 Indikatorer

Indikatorerna är utvalda utifrån författarens uppfattning av vad teorins aspekter bygger på. För att de operationella indikatorerna och den teoretiska definitionen ska överensstämma kommer teorins olika aspekter omvandlas till analysfrågor (Esaiasson et al., 2017, s. 57), vilka listas nedan.

Möjliga uppgifter

Timing tillsammans med rätt ställda uppgifter bidrar till högre sannolikhet för bättre genomförda specialförbandsoperationer. Att exempelvis ge specialförbanden uppgift att anfälla över ett fält mot motståndarens försvarsgrupperade stridsvagnar är en dålig idé. En bättre uppgift är snarare att specialförbanden ska ta sig in bakom fiendens linjer och slå ut motståndarens ledningsförmåga när motståndarens förband är under förflyttning och är som mest sårbara.

- *Vilken roll spelade förståelsen hos beslutsfattare och timingen för operation?*

Strategi

För att kunna bidra till strategisk nytta behöver specialförbandoperationer ledas av en strategiskt tänkande befälhavare samt ingå i det strategiska ramverket. Det strategiska

ramverket avses i denna studie med planen för *vad* som ska göras och *hur* det ska göras för att nå det strategiska målet. Att bidra till strategisk nytta är således att bidra till det övergripande målet.

- *På vilket sätt bidrog specialförbanden till strategisk nytta?*

Flexibelt sinne

Specialförband kan nyttjas i många olika syften. För att uppnå överraskning krävs ett icke-doktrinärt utförande med situationsanpassade lösningar. Oförutsägbart agerande är när en aktör agerar på ett sätt som omgivningen eller motståndaren inte väntar sig. Detta kan i sin tur leda till överraskning hos motståndaren, vilket kan förvägra denne att ta beslut i rätt tid. Överraskning kan uppnås på såväl taktisk, operativ som strategisk nivå. Ett oförutsägbart agerande kan bidra till att man tar sig innanför motståndarens beslutscykel och kan i förlängningen leda till systemkollaps hos motståndaren. Taktisk överraskning, genom exempelvis att specialförband dyker upp från en oväntad riktning, kan leda till strategisk nytta, genom att exempelvis slå ut motståndarens ledningsförmåga och underlätta sidoförbandens anfall mot en nu desorienterad motståndare.

- *På vilket sätt kan specialförbandsoperationen ses som en stödjande operation för reguljära styrkor?*
- *På vilket sätt förekom taktisk överraskning och hur utnyttjades det?*

Frånvaro av alternativ

I vissa fall kan konventionella operationer förhindras av exempelvis politiska eller ekonomiska faktorer. Då kan det finnas anledning att nyttja specialförband som i många fall är mindre till antalet men med specialkompetenser som gör deras uteffekt högre.

- *På vilket sätt var specialförbandsoperationen en lösning på ett problem som hade inneburit svårigheter för reguljära styrkor?*

Motståndarens sårbarheter

I och med specialförbandens breda spektrum av förmågor kan de i många fall utnyttja sårbarheter hos motståndaren. Detta kräver dock att dessa sårbarheter är exploaterbara. Exempel på sårbarheter kan vara låg utbildningsståndpunkt på de väpnade styrkorna, dålig tilldelning på utrustning eller brister i bevakning kring skyddsvärda objekt.

- *Vilka sårbarheter hade Ukraina och på vilket sätt utnyttjades dessa i specialförbandsoperationen?*

Teknologisk assistans

Specialförbanden är oftast numerärt underlägsna, vilket gör att de behöver väga upp detta med teknologiska hjälpmedel. Det kan gälla exempelvis teknik för mörkerseende (mörkerhjälpmedel), teknik avsedd för transport eller vapensystem.

- *Vilken typ av teknologiska hjälpmedel använde specialförbanden och på vilket sätt gav det dem en fördel?*

Taktisk kompetens

Taktisk kompetens är grunden till framgång inom specialförbandsoperationer och berör såväl inhämtning av underrättelser som utbildningsnivån på personalen samt samordning mellan berörda enheter. Utbildningsnivå kan omfatta personlig färdighet med det personliga eldhandvapnet, hur man agerar i stressade situationer eller hur gruppens agerande kan ses som professionellt eller ej.

- *Vilken roll spelade specialförbandens utbildningsnivå?*
- *Hur tillgodosåg sig Ryssland underrättelser?*

3.3 Material och källkritik

Huvuddelen av materialet kring fallet är hämtat ur böcker som skrivits för att beskriva händelserna på Krimhalvön 2014. Dessa böcker; *Putin´s wars – from Chechnya to Ukraine* (Galeotti, 2022); *Putin takes Crimea 2014: Gray-zone warfare opens the Russia-Ukraine conflict* (Galeotti, 2023); *Russian ´hybrid warfare´ and the annexation of Crimea: The modern application of Soviet political warfare* (DeBenedictis, 2021), *The Russia-Ukraine War: Towards Resilient Fighting Power* (Fedorchak, 2024) och *Brothers armed: Military aspects of the crisis in Ukraine* (Howard & Pukhov, 2015) har nyttjats för att få en så heltäckande bild av konflikten som möjligt. Mängden material har baserats på att samtliga källor är andrahandskällor och syftar till att kunna nyttjas mot och med varandra för att bekräfta såväl storheter som detaljer av informationen. För att komplettera och bekräfta skeendena har en rapport utgiven av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) (Granholm et al., 2014) och en nyttjats.

För att möjliggöra en djupare analys av det empiriska materialet har endast källor skrivna på svenska eller engelska nyttjats. Eventuella källor skrivna på ukrainska eller ryska har med hänsyn till författarens begränsade språkkunskaper avgränsats bort. Detta skulle kunna innebära att studien får ett mer västerländskt perspektiv men då en av böckerna är skriven av

ryska forskare och boken är redigerad på ett center förlagt i Moskva anses ett problem med eventuellt ensidiga återgivelse vara av mindre karaktär.

Allt material, utom en rapport, är hämtat från Anna Lindh-biblioteket, vilket kan anses vara ett första filter ur ett källkritiskt perspektiv. Utöver detta har allt material granskats utifrån principen Ädel-OST (äkthet, oberoende, samtidighet och tendens)(Esaiasson et al., 2017, s. 288). Materialets *äkthet* har stärkts genom att kontrollera de utgivande bokförlagens eller organisationernas tillförlitlighet. För att kontrollera att informationen i materialet verkligen stämmer, och pröva dess *oberoende*, har materialet jämförts med varandra. Vidare har materialets källor kontrollerats (Esaiasson et al., 2017, ss. 292–293), vilket i många fall utgjorts av nyhetsartiklar eller intervjuer av personer med hög grad av inblandning i händelserna. En bok står ut i mängden då den delvis är skriven av ryska forskare samt redigerad av ett analytiskt center i Moskva. Man skulle därför kunna ifrågasätta dess oberoende men då centret själva hävdar att de är oberoende, att boken har medförfattare från både Ukraina och USA samt är utgiven i USA kan den anses uppfylla kriteriet för oberoende.

I de fallen delar av materialets *samtidighet* kan ifrågasättas baserat på utgivningsår kan detta kriterium stärkas av dess samtida källor de baseras på. Kriteriet *tendens* prövar huruvida materialet medvetet är vinklat åt det ena eller andra hållet. I och med att det i en konflikt finns två sidor som med säkerhet tycker olika kan vi anta att de även försöker vinkla återgivelse till sin egen fördel. För att komma runt ett problem med eventuellt tendensiösa källor har oberoende källor nyttjats för att kontrollera informationen (Esaiasson et al., 2017, ss. 294–295).

3.3.1 Forskningsetik

Då studien inte behandlar enskilda individer eller grupper agerande i kriget finns ingen risk för att personer kan komma att påverkas av studien eller resultatet. Därmed förekommer inga forskningsetiska problem. Utöver detta strävar denna studie efter att på ett objektivt och spårbart sätt analysera fallet och tillämpa gott omdöme (Esaiasson et al., 2017, s. 354).

4 Analys

Analysen kommer genomföras utifrån de ovan nämnda indikatorerna som tagits fram ur teorin. Därefter kommer en sammanfattning presenteras.

4.1 Möjliga uppgifter

Vilken roll spelade förståelsen hos beslutsfattare och timingen för operation?

När det den 27 februari började dyka upp ”små gröna män” klädda i militära kamouflagekläder, utrustade med moderna vapen och kroppsskydd utanför parlamentsbyggnaderna och militärbaser på Krim var det otydligt om det var ryska soldater eller om de, som de presenterade sig som, tillhörde Krimns självskyddsstyrkor (Galeotti, 2022, ss. 172–173), alltså den ukrainska befolkningen. Detta ledde till en tvekan hos regeringen och den ukrainska militären om hur man skulle hantera situationen (Howard & Pukhov, 2015, s. 165). Ryssland och Vladimir Putin förnekade hela tiden att soldaterna som hade belägrat parlamentsbyggnader och andra nyckelbyggnader på Krim var ryska soldater (DeBenedictis, 2021, s. 11; Howard & Pukhov, 2015, s. 173). I själva verket var det ryska specialförband som genom sin närvaro satte press på de lokala myndigheterna för att få till ett maktskifte till ett mer ryssvänligt politiskt ledarskap på halvön (DeBenedictis, 2021, s. 11; Fedorchak, 2024, s. 45). För att kunna dra nytta av tvekan hos den ukrainska regeringen och utnyttja effekterna av överraskningen var det av stor vikt att operationen genomfördes kliniskt och snabbt innan den ukrainska militären kunde genomföra motåtgärder. Det var också av stor vikt att så tidigt som möjligt få till en folkomröstning om självständighet för att tydligare ge sken av en legitim operation (Fedorchak, 2024, s. 47), med hänsyn tidigare kritik Ryssland fått från omvärlden efter den brutala kraft man gått fram med i exempelvis Tjetjenien (Howard & Pukhov, 2015, ss. 299–300).

Planerna på att annektera Krim fanns sedan en lång tid tillbaka men operationsplanen fick hastigt planeras när Putin hade bestämt sig för att inleda operationen dagarna innan 20 februari (Fedorchak, 2024, s. 47; Galeotti, 2022, s. 169). När Ukraina presenterade sig som ett land i kris med en president i landsflykt och en ny regering som tydligt skapade en klyfta mellan sig själva och Krim öppnades möjligheten som Putin inte kunde bortse från (Galeotti, 2023, ss. 20–22; Howard & Pukhov, 2015, s. 20). Kopplat till den kris Ukraina befann sig i med tusentals människor som protesterade mot regering kan timingen ha varit avgörande för att Ryssland kunde utnyttja det missnöje som fanns hos den ukrainska befolkningen samt tveksamheten som fanns hos den ukrainska regeringen och den ukrainska militären. Att då sätta in specialförband som snabbt kunde ta sig till Krim och belägra nyckelbyggnader innan den ukrainska militären kunde agera tyder på att specialförbanden bör varit rätt förband för uppgiften samt att timingen var väl avvägd.

4.2 Strategi

På vilket sätt bidrog specialförbanden till strategisk nytta?

I Putins strategiska ramverk ingick att han skulle vara den som gjorde Ryssland stort igen. En del i detta var övertygelsen om att ryssar över lag ansåg att Krim tillhörde Ryssland och att det felaktigt hade lämnats till Ukraina. Detta sammanföll även med militära mål då Krim var hem för den ryska Svartahavsflottan, vilket hade äventyrats med ett eventuellt ukrainskt närmande till Nato (Galeotti, 2022, ss. 168–169). Därmed hade Krim både ett strategiskt och historiskt värde för Ryssland (Granholt et al., 2014, s. 25).

Del av den ryska strategin gick ut på att isolera Krim från Ukraina och resten av världen (DeBenedictis, 2021, s. 200). Detta gjorde man genom att med specialförbanden belägra administrativa byggnader och infrastruktur, militära baser, TV-hus samt kommunikationsbolag för att begränsa informationsspridningen till och från Krim (Howard & Pukhov, 2015, s. 166) För att göra omröstningen kring Krims status som ryskt eller ukrainskt territorium mer legitim drog de ryska trupperna sig tillbaka från sina posteringar utanför de ukrainska militärbaserna (Howard & Pukhov, 2015, s. 171). Detta kan anses vara ett strategiskt väl avvägt beslut för att minska risken för allvarliga väpnade konfrontationer och en förståelse för vad som kan bidra till det strategiska målet. Specialförbanden hade kunnat storma ukrainska militära baser när ultimatum från självskyddsstyrkorna på Krim om att svära trohet till Krim och överlämna de militära baserna inte hörsammades av den ukrainska militären. Dessa stormningar av ukrainska baser uteblev (Howard & Pukhov, 2015, s. 169), vilket tyder på ett strategiskt tänk hos specialförbanden som varken ödslade ammunition eller soldaters liv på att eskalera en situation som inte krävde det. Specialförbanden bidrog till strategisk nytta genom att belägra nyckelbyggnader för att begränsa informationsspridning och på så sätt vara bidragande till det strategiska målet att isolera Krim från omvärlden.

4.3 Flexibelt sinne

På vilket sätt kan specialförbandsoperationen ses som en stödjande operation för reguljära styrkor?

På vilket sätt förekom taktisk överraskning och hur utnyttjades det?

Samtidigt som specialförbanden genomförde de mycket omfattande belägringarna av nyckelbyggnader, infrastruktur och militärbaser på Krim pågick en stor uppbyggnad av ryska

reguljära förband längs gränsen till östra Ukraina (Howard & Pukhov, 2015, s. 170). Med anledning av detta kunde Ukraina, med sina begränsade militära resurser, inte avancera från fastlandet mot Krim, utan var tvungna att flytta sina trupper österut för att svara upp mot en potentiell rysk invasion (DeBenedictis, 2021, s. 196). Vartefter specialförbanden hade säkrat stora delar av halvön kunde man förstärka den militära närvaron med såväl specialförband som reguljära förband (Galeotti, 2023, s. 39).

Det kan därmed konstateras att specialförbandsoperationen i det här fallet både stöddes av hotet om invasion från de reguljära förbanden och att specialförbandsoperationen möjliggjorde tilltransport av ytterligare förband till halvön.

Det snabba insättandet av specialförband och sättet soldaterna uppträdde på, genom att varken ha landsbetäckning, registrerings skyltar på fordonen eller uppge vilka de var gjorde att Ukraina inte kunde avgöra huruvida det var ryska soldater eller den egna befolkningen de stod att agera emot (Howard & Pukhov, 2015, ss. 163–165). Detta drag, tillsammans med Putins nekande om rysk inblandning, ledde till stor osäkerhet hos såväl Ukraina som Väst och gav att de ryska trupperna tid att etablera sig på Krim (Galeotti, 2023, s. 35). Ytterligare en del Ryssland utnyttjade av överraskningen var att man snabbt tidigarelade den parlamentariska omröstningen på Krim kring ett uttåg ur Ukraina för att tillhöra Ryssland (Fedorchak, 2024, s. 45). Den taktiska överraskningen utgjordes av specialförbandens snabba utgruppering i kombination med att de inte bar landsbetäckningar. Genom att överraska motståndaren köpte man sig tid som utnyttjades till att belägra viktiga byggnader och militärbaser innan Ukraina hann agera. På så sätt ser vi hur den taktiska överraskningen bidrog till strategisk nytta.

4.4 Frånvaro av alternativ

På vilket sätt var specialförbandsoperationen en lösning på ett problem som hade inneburit svårigheter för reguljära styrkor?

Att genomföra inledningen av operationen dolt var en framgångsfaktor för att varken Ukrainas militär eller regering skulle kunna hinna reagera på vad som hände. Specialförband från Militära underrättelsetjänsten (GRU) och Federala säkerhetstjänsten (FSB) slöt avtal med lokala grupperingar för att säkerställa att lokala självskyddsstyrkor var välutrustade med vapen när operationen drog igång (Galeotti, 2022, ss. 171–172). Vidare kunde Ryssland redan 22–23 februari sätta specialförband i högsta beredskap, dolt av den stora ”beredskapskontrollen” som genomfördes för många av de reguljära förbanden. Delar av

specialförbanden placerades på flygbasen Anapa, knappa 50 kilometer från Krim, medan andra delar dolt transporterades in på Svartahavsflottans bas som en del av den rutinmässiga trupprotationen (Galeotti, 2023, s. 33). Delar av specialförbanden transporterades in i landet genom att med helikopter, på låg höjd och med hög risktagning, kränka ukrainskt luftrum (Howard & Pukhov, 2015, s. 165). En annan aspekt som bidrog till framgången var det disciplinerade uppträdandet från de ”gröna små männen”, varför de kom att kallas ”artiga personer” i Ryssland (Galeotti, 2023, s. 35). Denna disciplin är något som inte återfanns hos många andra ryska förband som i stor utsträckning bestod av värnpliktiga (Granholt et al., 2014, s. 44; Howard & Pukhov, 2015, s. 180). Specialförbanden var för Kreml ett flexibelt, och förnekbart, verktyg som kunde nyttjas i många olika syften vid olika omständigheter. Förmågorna specialförbanden besitter gör att hundra operatörer kan vara mer användbara än en hel bepansrad brigad, i det stökiga, moderna säkerhetsläget som rådde på Krim (Galeotti, 2022, s. 291).

I det fall Ryssland hade gått in med reguljära förband på ett sätt man tidigare sett i exempelvis Georgien skulle det kunnat få konsekvenser som att både Ukraina och Väst agerat tidigare. Den höga graden av överraskning och förnekbarhet möjliggjordes av specialförbandens dolda innästling. Genom att kunna ta sig till Krim dolt i mindre enheter och väl där belägra halvön i ett tidigt skede kunde man utnyttja överraskningen hos Ukraina. Det hade troligen varit svårare att förneka att det var ryska styrkor om Ryssland hade nyttjat reguljära förband samt att det troligen hade krävts fler soldater för att få samma verkan, vilket i sin tur hade bidragit till en större apparat för transport av dessa reguljära förband till Krim. Ett öppet intåg med reguljära förband kan även anses ha varit svårt ur dels ett legitimitetsperspektiv, då omvärlden troligen varit tidiga med att fördöma en sådan invasion, dels ur perspektivet av att specialförbanden var på en annan nivå när det kom till disciplin.

4.5 Motståndarens sårbarheter

Vilka sårbarheter hade Ukraina och på vilket sätt utnyttjades dessa i specialförbandsoperationen?

Ukrainas två tydligaste svagheter vis annekteringen kan kategoriseras som militär- och territoriell sårbarhet. Den militära sårbarheten utgjordes av den dåliga militära statusen på det ukrainska försvaret. Under protesterna i Kiev satte regeringen, ledd av president Yanukovich, in militära styrkor mot demonstranterna. Att använda militären mot den egna befolkningen

skapade än vildare protester vilket ledde till blockerade militärbaser och militära färdvägar. Denna misslyckade militära aktion gav militären både ett skadat anseende liksom det skadade militärens eget självförtroende, vilket kan anses vara en del i det mycket tama agerandet när den ryska annekteringen inleddes (Howard & Pukhov, 2015, s. 69). Den direkt svaga militära statusen på Ukrainas försvar låg till grund för det avvaktande agerandet då man visste att man inte skulle klara av en fullskalig rysk invasion (Galeotti, 2023, s. 42). Vidare fanns det element av avsiktliga missförstånd av befäl som inte stöttade den nya regeringen som, tillsammans med oklara order bidrog till att de ryska specialförbanden inte fick något motstånd (Galeotti, 2023, s. 26).

Den territoriella sårbarheten är lika självklar som kritisk. 1997 slöts ett avtal mellan Kiev och Moskva om att den ryska Svartahavsflottan fortsatt skulle få behålla sin bas på Krim. Avtalet gällde därtill upp till 25 000 soldater och sträckte sig, med en stundande automatisk förlängning 2017, fram till 2042 (Galeotti, 2022, s. 169). Denna bas på ukrainskt territorium möjliggjorde stora delar av tilltransporten av ryska specialförband (Fedorchak, 2024, s. 47).

Det kan konstatera att den bristande militära beredskapen utnyttjades av den ryska specialförbandsoperationen. Att den ryska Svartahavsflottan huserade på Krim möjliggjorde dold tilltransport av ryska specialförband och låg till grund för den snabba belägringen av halvön.

4.6 Teknologisk assistans

Vilken typ av teknologiska hjälpmedel använde specialförbanden och på vilket sätt gav det dem en fördel?

Vad gäller teknologisk assistans finns inga tydliga indikatorer på att teknologiska hjälpmedel i form av personlig utrustning eller vapensystem var avgörande för utförandet hos specialförbanden. Det framkommer dock att ”Krimns självförsvarsstyrkor” var tungt beväpnade, hade mörkerhjälpmedel och ballistiska västar och hjälmar när de belägrade Krimns parlamentsbyggnad den 27 februari tillsammans med delar av specialförbanden (Galeotti, 2023, ss. 35–36; Howard & Pukhov, 2015, s. 163). Vi kan även se att specialförbanden nyttjade helikoptrar för att ta sig till Krim från det ryska fastlandet, vilket var bidragande till överraskningsmomentet (Howard & Pukhov, 2015, s. 165). Specialförbandens relativt låga antal möjliggjorde att delar av dem kunde transporteras med helikopter, vilket hade varit svårt med större enheter eller förband. I det här fallet gav dem en fördel av snabb och dold innästling till Krim.

4.7 Taktisk kompetens

Vilken roll spelade specialförbandens utbildningsnivå?

Hur tillgodosåg sig Ryssland underrättelser?

Ryssland hade full tillgång till underrättelser kring de militära baserna och den politiska strukturen på Krim. Genom år av infiltration av det ukrainska samhället, myndigheter samt med hjälp av Ryska Ortodoxa Kyrkan, som var FSBs huvudsakliga underrättelseinhämtningskälla, kunde de tillgodogöra sig all information de behövde kring de ukrainska militära baserna på Krim för att utföra operationen (Fedorchak, 2024, s. 24). Specialförbandens uppträdande hade en avskräckande effekt då polisen inte ansåg sig kunna rå på den belägrade parlamentsbyggnaden med dess tungt beväpnade innehavare (Howard & Pukhov, 2015, s. 164). Denna aktion genomfördes som ett samarbete mellan lokalt rekryterade upprorsmän och de ryska specialförbanden (Galeotti, 2022, ss. 172–173).

Det i övrigt goda och disciplinerade beteendet (de betedde sig i alla fall inte illa när de filmades (Granholt et al., 2014, s. 44)) från de ryska specialförbanden var bidragande till att de kallades ”artiga människor” i Ryssland (Galeotti, 2023, s. 35). Deras högre nivå av disciplin och personliga färdighet torde bero på specialförbanden till stor del bestod av anställd personal, till skillnad från många andra förband som bestod av värnpliktiga (Howard & Pukhov, 2015, s. 180). I det senare skedet av annekteringen belägrade ryska specialförband de kvarvarande ukrainska militärbaserna. Specialförbanden var då särskilt instruerade att inte använda dödligt våld (Howard & Pukhov, 2015, s. 174). Att detta inte ledde till flertalet dödade ukrainska soldater tyder på att utbildningsnivån, vad gäller exempelvis självbehärskning i stressade situationer, hos de ryska specialförbanden var något annat än vad man kan förvänta sig av den genomsnittliga ryska soldaten. När det kommer till underrättelser ser vi att det möjliggjordes av det täta band som Ryssland och Ukraina hade historiskt sett och att det låg till grund för att specialförbanden hade god kännedom om de byggnader och baser de skulle belägra.

5 Slutsatser

I detta avslutande kapitel kommer forskningsfrågan besvaras och studiens slutsatser att presenteras.

Hur kan den ryska specialförbandsoperationen vid annekteringen av Krim förstås med hjälp av Colin Grays teori kring förhållanden för lyckade specialförbandsoperationer?

Analysen visar att Grays (1999) teori hjälper oss förstå bakgrunden till framgången i den ryska specialförbandsoperationen vid annekteringen av Krim. Vi kan konstatera en varierande grad av närvaro av de olika förhållandena teorin bygger på, vilket går i linje med hur teorin ser på att förhållandena kan variera från fall till fall.

Vi kan se att det finns ett tydligt samband mellan de olika kategorierna vilka teorin bygger på. De ryska specialförbandens utbildningsnivå möjliggjorde att de kunde vara färre till antalet med möjlighet till minst samma uteffekt som ett större antal från ett reguljärt förband. Ett mindre antal soldater medgav en dold tilltransport och snabbare sätt att ta sig till operationsområdet. Detta i sin tur gav en överraskande effekt hos Ukraina, vilket gav specialförbanden tid att exploatera Ukrainas sårbarheter. Denna taktiska överraskning och framgång bidrog till strategisk nytta då man lyckades belägra Krim innan Ukraina lyckades hejda annekteringen. Vad som också verkar ha varit viktigt är de underrättelser man tillgodosåg sig innan operationens start för att veta exempelvis vilka byggnader som skulle belägras.

Det kan även konstateras att timingen för operationen bidrog till att specialförbanden kunde möta en svag motståndare, i form av ett militärt försvar med dåligt självförtroende och svag initiativförmåga. Detta utnyttjades genom att belägra militära baser och hindra ett ukrainskt agerande. Utöver detta ser vi även att specialförbandsoperationen inte bara ledde till taktisk framgång utan även bidrog till strategisk nytta. Hade de ryska specialförbanden inte lyckats uppnå taktisk överraskning är det inte troligt att man lyckats bidra med strategisk nytta i samma utsträckning.

5.1 Resultatdiskussion

Där det i inledningen konstaterades att begreppet hybridkrigföring inte bidrar till en fullständig förståelse för framgången på Krim och att tidigare forskning inte tydliggjort vad framgången berodde på kan vi nu se att denna studie bidragit med ett annat perspektiv kring vad det var som låg till grund för specialförbandsoperationens framgång. Renz (2016) belyser faran i att bädda in alla Rysslands ageranden i begreppet hybridkrigföring och att detta kan bidra till en överskattning av den ryska strategiska förmågan hos det politiska ledarskapet. Denna studie visar att det var flera andra faktorer som bidrog till gynnsamma förhållanden.

Det skulle därför kunna påstås att man inte bör beskriva den ryska ledningens strategiska förmåga med allt för stora lovord då Ukrainas sårbarheter, i form av ett svagt försvar och ryska baser på ukrainskt territorium, bidrog till att operationen i det närmsta kan liknas vid att ta godis från ett barn. Å andra sidan skulle det kunna hävdas att dessa sårbarheter är en produkt av ett långvarigt strategiskt tänk från den ryska sidan. Dessa sårbarheter går i linje med resultatet från Bartles och McDermotts (2014) studie. Man kan dock se att denna studie bidrar med perspektivet ur vilka de olika förhållanden för framgång blir framträdande och även kompletterar tidigare forskning.

Samtidigt som man kan hävda att teorin hjälper oss förstå den ryska framgången på Krim kan man inte bortse från att teorin garderar sig själv mot eventuella snedsteg i och med att den påvisar att de olika förhållandena för framgång varierar från konflikt till konflikt och även i vissa fall kan bytas ut helt och hållet. Trots att studien inte syftar till att pröva teorin kan vi se att de förhållandena som Gray (1999) menar kan vara grundläggande för framgång vid specialförbandsoperationer var närvarande i fallet Krim. Det stärker inte nödvändigtvis teorin då den inte applicerats på och jämförts med ytterligare fall men kan ändå konstateras gå starkt ur denna studie.

5.2 Metoddiskussion

Med hjälp av en annan teori mer lämplig för den taktiska nivån, exempelvis McRaven (1995), och material i form av intervjuer med personer som medverkade vid specialförbandsoperationen hade studien möjligen kunnat bidra till att djupare insikter dragits om vad som bidrog till att specialförbandsoperationen var framgångsrik. Aspekten *Taktisk kompetens* berör detta till viss del men hade kunnat bidra mer till studiens resultat om källor med tydligare insikt i specialförbandsoperationens utförande varit tillgängliga. Ett vanligt förekommande problem med forskning kring specialförband och specialförbandsoperationer är att de ofta omfattas av hög sekretess, vilket i många fall försvarar insamlingen av material.

I och med valet av en kvalitativ metod kan resultatet anses vara något av en tolkningsfråga där det kan upplevas vara en tolkningsfråga huruvida teorin bidrar med förståelse kring falllets utfall eller ej. Studiens transparens och redogörelser för nyttjad metod kan dock anses tydlig och bidragande till förståelse kring teorins applicering på fallet. I det fall studien hade haft generaliserande ambitioner hade vald teori kunnat appliceras på flera fall för att på ett tydligare sätt pröva teorin.

5.3 Vidare forskning

I och med Rysslands högst offensiva militära aktiviteter i sitt närområde gör det dem föremål för ett intressant forskningsområde. Även om annekteringen av Krim nu faller i bakgrunden för den storskaliga invasionen 2022 kan det fortfarande finnas vinning i att studera fallet på djupet. Med det sagt kommer det av samma anledning vara av vikt att studera de snart 3 åren av ryskt anfallskrig i Ukraina. Hittills har rapporterna vittnat om ryskt nyttjande av specialförband som inte på något sätt påminner om den effektivitet och framgång som nåddes på Krim 2014. Detta skulle kunna studeras och jämföras. På samma spår skulle det vara intressant att studera vilken roll Krimhalvön, som ryskt territorium, spelat i det pågående kriget sedan invasionen av Ukraina 2022. Det hade även varit intressant att studera Krim utifrån ett taktiskt perspektiv ner på enhetsnivå. I det fall intervjuer med specialförbandspersonal som deltog under operationen varit möjligt hade det varit intressant att studera fallet utifrån McRavens (1995) teori kring relativ överlägsenhet, då detta verkar ha förekommit under annekteringen av Krim.

5.4 Innebörd för officersprofessionen

Oavsett om vi väljer att kalla det ryska sättet att bedriva krig, i dess olika grader och med olika metoder, för hybridkrigföring eller Full Spectrum Conflict är det av vikt att se vad som faktiskt händer för att kunna förbereda det egna försvaret på olika scenarion. I ett oroligt omvärldsläge med ett mer offensivt Ryssland, som inte sällan nyttjar dolda metoder för att uppnå sina mål, är det av vikt att studera dess specialförband som bedöms vara en stor del av det inledande skedet av en attack. Då Sverige varit förskonade från väpnade angrepp blir det nödvändigt att vända blicken mot andra länder, som inte bara hotats utan även invaderats av Ryssland, för att kunna dra slutsatser kring utformningen av det egna försvaret. En förståelse för vad som låg till grund för framgången vid specialförbandsoperationen på Krim kan ligga till grund för hur vi möjligen kan upptäcka och avvärja en farlig situation i framtiden. Att som officer ha förståelse för historiska fall och en potentiell fiende kan bidra med identifierande av egna brister eller förtjänster.

6 Källförteckning

- Allegri, R. (2023). Russian Full Spectrum Conflicts and information warfare as Complex Adaptive Systems: The 2014 Crimean case study. *Comparative Strategy*, 42(4), 528–555. <https://doi.org/10.1080/01495933.2023.2219193>
- Arel, D. (2023). *Ukraine's unnamed war: Before the Russian invasion of 2022* (J. Driscoll (red.); 1st ed.). Cambridge University Press.
- Bartles, C. K. & McDermott, R. N. (2014). Russia's Military Operation in Crimea: Road-Testing Rapid Reaction Capabilities. *Problems of Post-Communism*, 61(6), 46–63. <https://doi.org/10.2753/PPC1075-8216610604>
- Boréus, K. & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (K. Boréus & G. Bergström (red.); Fjärde). Studentlitteratur.
- Bukkvoll, T. (2016). Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas. *Parameters (Carlisle, Pa.)*, 46(2), 13. <https://doi.org/10.55540/0031-1723.2917>
- DeBenedictis, K. (2021). *Russian "hybrid warfare" and the annexation of Crimea: The modern application of Soviet political warfare*. I. B. Tauris.
- Englund, W. (2014). *Kremlin says Crimea is now officially part of Russia after treaty signing, Putin speech*. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/world/russia-putin-prepares-to-annex-crimea/2014/03/18/933183b2-654e-45ce-920e-4d18c0ffec73_story.html
- Erol, M. S. & Oguz, S. (2015). Hybrid Warfare Studies and Russia's Example in Crimea. *Gazi Akademik Bakis Dergisi*, 9(17), 261.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (5:e uppl.). Wolters Kluwer.
- Fedorchak, V. (2024). *The Russia-Ukraine War: Towards Resilient Fighting Power* (1:a uppl., Vol. 1). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003351641>
- Försvarsmakten. (2022). *Militärstrategisk doktrin*. Försvarsmakten.
- Galeotti, M. (2022). *Putin's wars: From Chechnya to Ukraine*. Osprey Publishing.

- Galeotti, M. (2023). *Putin takes Crimea 2014: Grey-zone warfare opens the Russia-Ukraine conflict* (I. Cano Rodríguez (red.)). Osprey Publishing.
- George, A. L. & Bennet, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences* (A. Bennett (red.)). MIT Press.
- Granholm, N., Persson, G., Malminen, J., Hedenskog, J., Vendil Pallin, C., Sundberg, A., Eellend, J., Norberg, J., Lamont, C., Malmlöf, T., Winnerstig, M., Korkmaz, K., Carlsson, M., Eriksson, M., Rossbach, N., Oxenstierna, S., Bergstrand, B.-G., Franke, U., Rydqvist, J., ... Westerlund, F. (2014). *A rude awakening: Ramifications of Russian aggression towards Ukraine* (N. Granholm, J. Malminen, & G. Persson (red.); FOI-R--3892--SE). Totalförsvarets forskningsinstitut FOI.
- Gray, C. S. (1999). Handfuls of Heroes on Desperate Ventures: When do Special Operations Succeed? *The US Army War College Quarterly: Parameters*, 29(1), 2–2.
<https://doi.org/10.55540/0031-1723.1916>
- Gray, C. S. (2011). *The Strategy Bridge: Theory for Practice*. Oxford University Press.
- Hoffman, F. G. (2007). Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars. *Potomac Institute for Policy Studies*.
- Howard, C. & Pukhov, R. (2015). *Brothers armed: Military aspects of the crisis in Ukraine* (C. Howard & R. Pukhov (red.); 2:a uppl.). East View Press.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Johansson, G. (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* (P. A. Tufte & G. Johansson (red.); 1. uppl.). Liber.
- Kilinskas, K. (2016). Hybrid Warfare: An Orientating or Misleading Concept in Analysing Russia's Military Actions in Ukraine? *Lithuanian Annual Strategic Review*, 14(1), 139–158. <https://doi.org/10.1515/lasr-2016-0006>
- McRaven, W. H. (1995). *Spec ops: Case studies in special operations warfare: theory and practice*.
- MUST. (2023). *Årsöversikt 2023 Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten*.
- Renz, B. (2016). Russia and "hybrid warfare". *Contemporary Politics*, 22(3), 283–300.
<https://doi.org/10.1080/13569775.2016.1201316>
- Wirtz, J. J. (2022). The Abbottabad raid and the theory of special operations. *Journal of*

Viktor Lund

Strategic Studies, 45(6–7), 972–992. <https://doi.org/10.1080/01402390.2021.1933953>